

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

GROEILIJN ILC

VOOR INTERLEVENSBESCHOUWELIJK ONDERWIJS



INLEIDING

Met de 'competenties voor interlevensbeschouwelijke dialoog en interlevensbeschouwelijk samenleven' werd een kader gecreëerd om kinderen en jongeren vaardiger te maken voor een interlevensbeschouwelijke samenleving. De 24 ILC's zijn ingedeeld in twee kolommen (kennis en vaardigheden/attitudes) en in drie domeinen: (1) Ik en mijn levensbeschouwing, (2) Ik, mijn levensbeschouwing en deze van de ander en (3) Ik, mijn levensbeschouwing en de samenleving.

De groeilijn ILC in dit document geeft een indicatie hoe de 24 ILC's gelezen en ontwikkeld kunnen worden.

De drie niveaus (N1, N2 en N3) omvatten elk twee graden: N1 duidt op de eerste twee graden van het basisonderwijs, N2 op de derde graad van het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs, N3 op de tweede en derde graad van het secundair onderwijs. Voor het lager onderwijs werd de groeilijn verder per graad uitgewerkt. (Zie tabel onderaan)

In alle niveaus kan er aan alle competenties gewerkt worden, al hoeft niet elke competentie van bij aanvang aan bod te komen. In enkele gevallen zien we een leeg vakje in de eerste graad omwille van het ontwikkelingsniveau. In de eerste graad (LO) wordt de leraar soms uitdrukkelijk vermeld omdat de jongste kinderen een uitnodigende begeleidingsstijl nodig hebben om te leren omgaan met levensbeschouwelijke diversiteit.

De groeilijn ILC vertrekt van de eigen leefwereld en de concrete ervaring van de leerling in niveau 1 en mondt uit in een dieper verstaan en waarderen van de rol van levensbeschouwingen in niveau 3. Hier krijgen de persoonlijke bewustwording, de reflectie en het engagement van de leerling soms extra aandacht. De groeilijn bevat indicaties om de leerkracht te helpen operationele lesdoelen te formuleren in functie van de context en doelgroep, zowel voor gezamenlijke projecten als voor de eigen levensbeschouwing.

N1			N2			N3		
1ste graad	2de graad	3de graad	1ste graad	2de graad	3de graad			
LAGER ONDERWIJS						SECUNDAIR ONDERWIJS		

24 interlevensbeschouwelijke competenties

Competenties interlevensbeschouwelijke dialoog (ILD) en interlevensbeschouwelijk samenleven (ILS)	
Ik en mijn levensbeschouwing	
kennis	vaardigheden en attitudes
De leerling ontdekt en verwoordt 1. de levensbeschouwelijke kenmerken van de eigen ontwikkelende identiteit. 2. de eigenheid van de levensbeschouwing waarin hij/zij les volgt. 3. de interne pluraliteit van de levensbeschouwing waarin hij/zij les volgt.	De leerling 4. verwoordt open en bedachtzaam gedachten, gevoelens, ervaringen en normen en waarden vanuit de eigen levensbeschouwing. 5. gaat respectvol en open om met de eigenheid van de eigen levensbeschouwing. 6. gaat respectvol en open om met de diversiteit binnen de eigen levensbeschouwing. 7. ontwikkelt een positief zelfbeeld en neemt initiatief gebaseerd op beleving van de eigen levensbeschouwing.
Ik, mijn levensbeschouwing en deze van de ander	
kennis	vaardigheden en attitudes
De leerling ontdekt en verwoordt 8. de eigenheid van andere levensbeschouwingen. 9. de eigenheid van een levensbeschouwing zoals een bevoorrechte getuige of een relevante vertegenwoordiger van een levensbeschouwing ze voorstelt. 10. gelijkenissen en verschillen tussen levensbeschouwingen. 11. de interne pluraliteit in verschillende levensbeschouwingen.	De leerling 12. herkent en benoemt de levensbeschouwelijke kleuring van gedachten, gevoelens, ervaringen, waarden en normen bij zichzelf en anderen. 13. respecteert het bestaan van levensbeschouwingen. 14. luistert empathisch naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing. 15. verplaatst zich in het levensbeschouwelijk perspectief van anderen. 16. is constructief kritisch over eigen en andere levensbeschouwingen. 17. gaat respectvol en open om met de eigenheid van andere levensbeschouwingen.
Ik, mijn levensbeschouwing en de samenleving	
kennis	vaardigheden en attitudes
De leerling ontdekt en verwoordt 18. de verschillen tussen stereotyperingen over een levensbeschouwing en de binnenkant van een levensbeschouwing. 19. moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS. 20. de rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en de samenleving.	De leerling 21. onderscheidt levensbeschouwelijke-stereotypering van levensbeschouwelijke-identiteit. 22. gaat constructief om met moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS. 23. oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multilevensbeschouwelijke samenleving. 24. herkent afspraken en regels nodig voor interlevensbeschouwelijk samenleven en past deze toe.



GROEILIJN ILC

in 3 niveaus

GROEILIJN ILC

Ik en mijn LB
KENNIS

De leerling ontdekt en verwoordt

1. de levensbeschouwelijke kenmerken van de eigen ontwikkelende identiteit.
2. de eigenheid van de levensbeschouwing waarin hij/zij les volgt.
3. de interne pluraliteit van de levensbeschouwing waarin hij/zij les volgt.

	ILC - Niveau 1 (N1)	ILC - Niveau 2 (N2)	ILC - Niveau 3 (N3)
1	Ontdekt dat hij/zij een eigen manier heeft om het leven aan te voelen, te beleven en te beschouwen en dat dit deel uitmaakt van zijn/haar eigen identiteit.	Herkent in de eigen (zich) ontwikkelende identiteit levensbeschouwelijke aspecten.	Herkent en evalueert voor zichzelf levensbeschouwelijke aspecten van zijn/haar ontwikkelende identiteit.
2	Ontdekt en verkent elementen eigen aan de levensbeschouwing waarin hij/zij les volgt.	Verwoordt aan de hand van een aantal gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden ... wat eigen is aan de gevolgde levensbeschouwing.	Verklaart en kent waarde toe aan gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden die kenmerkend zijn voor de gevolgde levensbeschouwing.
3	Herkent binnen de dagelijkse realiteit dat niet iedereen de gevolgde levensbeschouwing op eenzelfde manier beleeft.	Illustreert de interne pluraliteit van de gevolgde levensbeschouwing met voorbeelden.	Verklaart de interne diversiteit van de gevolgde levensbeschouwing en positioneert zich t.o.v. die diversiteit.

GROEILIJN ILC

Ik en mijn LB
VAARD. en ATTITUDES

De leerling

4. verwoordt open en bedachtzaam gedachten, gevoelens, ervaringen en normen en waarden vanuit de eigen levensbeschouwing.
5. gaat respectvol en open om met de eigenheid van de eigen levensbeschouwing.
6. gaat respectvol en open om met de diversiteit binnen de eigen levensbeschouwing.
7. ontwikkelt een positief zelfbeeld en neemt initiatief gebaseerd op beleving van de eigen levensbeschouwing.

	ILC - Niveau 1 (N1)	ILC - Niveau 2 (N2)	ILC - Niveau 3 (N3)
4	Drukt iets uit van de eigen gedachten, gevoelens en ervaringen die verbonden zijn met levensbeschouwelijke thema's.	Verwoordt open en bedachtzaam (morele) gedachten, gevoelens, ervaringen en opvattingen verbonden met zijn/haar persoonlijke levensbeschouwing.	Verwoordt open en bedachtzaam gedachten, gevoelens, ervaringen en normen en waarden en verkent die vanuit zijn/haar persoonlijke levensbeschouwing.
5	Gaat open en respectvol om met de aangereikte levensbeschouwelijke thema's.	Gaat respectvol om met en toont openheid voor de beleving van en de manier waarop er wordt gesproken over de aangereikte levensbeschouwelijke thema's.	Gaat respectvol en open om met de manier waarop er wordt gesproken over gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden die kenmerkend zijn voor de gevolgde levensbeschouwing.
6	Ervart dat mensen uit de gevolgde (en eigen) levensbeschouwing sommige thema's anders beleven en oefent zich in het respectvol omgaan met deze verschillende belevingen.	Toont respect en openheid voor mensen die de gevolgde (en eigen) levensbeschouwing anders beleven.	Gaat respectvol en open om met de interne diversiteit van de gevolgde levensbeschouwing.
7	Ontwikkelt een positief zelfbeeld vanuit de aangeboden levensbeschouwelijke thema's.	Ontwikkelt een positief zelfbeeld en is bereid om initiatief te nemen gebaseerd op de beleving van de persoonlijke levensbeschouwing.	Combineert een positief zelfbeeld met initiatieven gebaseerd op beleving van de persoonlijke levensbeschouwing.

GROEILIJN ILC

Ik.. en de ander
KENNIS

De leerling ontdekt en verwoordt

8. de eigenheid van andere levensbeschouwingen.

9. de eigenheid van een levensbeschouwing zoals een bevoorrechte getuige of een relevante vertegenwoordiger van een levensbeschouwing ze voorstelt.

10. gelijkenissen en verschillen tussen levensbeschouwingen.

11. de interne pluraliteit in verschillende levensbeschouwingen.

	ILC - Niveau 1 (N1)	ILC - Niveau 2 (N2)	ILC - Niveau 3 (N3)
8	Ontdekt en verkent elementen van andere levensbeschouwingen die hij/zij in de concrete omgeving ontmoet.	Legt verbanden tussen gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden die kenmerkend zijn voor andere levensbeschouwingen.	Duidt en analyseert hoe gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden die kenmerkend zijn voor een andere levensbeschouwing met elkaar samenhangen.
9	Ontdekt en verkent gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden zoals iemand uit deze levensbeschouwing ze vanuit zijn/haar ervaring voorstelt.	Herkent en verklaart gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden zoals die voorkomen in getuigenissen van relevante vertegenwoordigers van andere levensbeschouwingen.	(a) Onderzoekt en bevraagt gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden zoals die voorkomen in getuigenissen van relevante vertegenwoordigers van andere levensbeschouwingen (b) en gaat hierover in gesprek met mensen die een andere levensbeschouwing hebben.
10	Ontdekt en benoemt in de concrete omgeving een aantal aspecten die verschillende levensbeschouwingen delen en waarin ze verschillen.	Legt verbanden en duidt verschillen tussen diverse levensbeschouwingen.	(a) Analyseert overeenkomsten en verschillen tussen verschillende levensbeschouwingen, (b) en drukt daaromtrent een eigen kijk uit.
11	Ontdekt in een concrete situatie dat mensen van eenzelfde levensbeschouwing soms een aspect van het leven op een andere manier beleven.	Illustreert na een interlevensbeschouwelijke ontmoeting hoe andere levensbeschouwingen een interne pluraliteit kennen.	Onderzoekt wat binnen andere levensbeschouwingen de mensen verbindt en scheidt.

GROEILIJN ILC

Ik.. en de ander
VAARD. en ATTITUDES

De leerling

- 12. herkent en benoemt de levensbeschouwelijke kleuring van gedachten, gevoelens, ervaringen, waarden en normen bij zichzelf en anderen;
- 13. respecteert het bestaan van levensbeschouwingen;
- 14. luistert empathisch naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing;
- 15. verplaatst zich in het levensbeschouwelijk perspectief van anderen;
- 16. is constructief kritisch over eigen en andere levensbeschouwingen;
- 17. gaat respectvol en open om met leerlingen die een andere levensbeschouwing hebben.

	ILC - Niveau 1 (N1)	ILC - Niveau 2 (N2)	ILC - Niveau 3 (N3)
12	Ontdekt dat iedereen een unieke levensbeschouwelijke binnenkant heeft door samen gedachten, gevoelens en ervaringen te delen.	Gaat in de interlevensbeschouwelijke dialoog sensitief om met de levensbeschouwelijke kleuring van (morele) gedachten, gevoelens en ervaringen bij zichzelf en anderen.	Herkent en benoemt in de interlevensbeschouwelijke ontmoeting de emotionele en relationele component van gedachten, gevoelens, ervaringen, waarden en normen bij zichzelf en anderen.
13	Ontdekt en accepteert dat er verschillende levensbeschouwingen bestaan.	Accepteert en respecteert dat mensen uit andere (levensbeschouwelijke) bronnen putten.	Gaat respectvol om met het gegeven dat mensen leven in verschillende levensbeschouwelijke tradities.
14	Luistert met interesse naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing.	Beluistert in een gesprek met leeftijdsgenoten van een andere levensbeschouwing hun ervaring/ beleving zonder te oordelen.	Luistert empathisch en open naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing.
15	Ontdekt dat er andere levensbeschouwelijke zienswijzen zijn.	Staat open voor het levensbeschouwelijk perspectief van anderen.	Verplaatst zich in het levensbeschouwelijk perspectief van anderen.
16	Ontwikkelt een nieuwsgierige, onderzoekende houding bij een aantal levensbeschouwelijke thema's.	Stelt constructief kritische vragen over eigen en andere levensbeschouwingen.	(a) Is constructief kritisch over eigen en andere levensbeschouwelijke opvattingen en gebruiken, (b) verwoordt eigen standpunten op een rustige manier.
17	Staat open voor mensen met een andere levensbeschouwing en oefent zich in een respectvolle omgang met hen.	Gaat respectvol om met mensen met een andere levensbeschouwing.	Gaat respectvol en open om met mensen die in een andere levensbeschouwelijke traditie leven.

GROEILIJN ILC

Ik.. en de samenleving

De leerling ontdekt en verwoordt

18. de verschillen tussen stereotyperingen over een levensbeschouwing en de binnenkant van een levensbeschouwing.

19. moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS.

20. de rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en de samenleving.

	ILC - Niveau 1 (N1)	ILC - Niveau 2 (N2)	ILC - Niveau 3 (N3)
18	Ontdekt dat er vooroordelen zijn en dat die een belemmering kunnen vormen voor een échte ontmoeting.	Ontdekt en verwoordt dat er vooroordelen zijn en dat die een belemmering kunnen vormen voor een échte ontmoeting.	Verklaart hoe stereotyperingen van en vooroordelen over levensbeschouwelijke tradities (a) de betekenis hiervan geen recht doet, (b) mensen kwetst, en het vreedzaam samenleven bemoeilijkt.
19	Verwoordt hoe hij/zij interlevensbeschouwelijke ontmoetingen ervaart in een concrete context.	Licht toe aan de hand van voorbeelden dat interlevensbeschouwelijk samenleven zowel verrijkend als moeilijk kan zijn.	Analyseert hoe interlevensbeschouwelijk samenleven en dialogeren zowel verrijkend als moeilijk kan zijn.
20	Ontdekt hoe levensbeschouwingen mensen bij elkaar brengen in beleven, denken en doen.	Illustreert met voorbeelden hoe levensbeschouwelijke tradities voor het eigen leven en voor het samenleven een rol kunnen spelen.	(a) Vormt een genuanceerd oordeel over de rol die levensbeschouwelijke tradities spelen in de samenleving, (b) onderscheidt welke elementen uit diverse levensbeschouwelijke tradities voor hem-/haar van betekenis zijn.

GROEILIJN ILC

Ik.. en de samenleving
VAARD. en ATTITUDES

De leerling

21. onderscheidt levensbeschouwelijke stereotypering van levensbeschouwelijke identiteit.
22. gaat constructief om met moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS.
23. oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multilevensbeschouwelijke samenleving.
24. herkent afspraken en regels nodig voor interlevensbeschouwelijk samenleven en past die toe.

	ILC - Niveau 1 (N1)	ILC - Niveau 2 (N2)	ILC - Niveau 3 (N3)
21	Is bereid om open met anderen om te gaan en vermijdt levensbeschouwelijke stereotypering.	Is bereid om open en behoedzaam te reageren op levensbeschouwelijke vooroordelen in de eigen concrete leefwereld.	(a) Doorprijkt vooroordelen over andere levensbeschouwingen, (b) en waardeert de authentieke ontmoeting met mensen die een andere levensbeschouwelijke identiteit hebben.
22	Ervaart dat een interlevensbeschouwelijke ontmoeting verrijkend kan zijn, ook wanneer je de ander niet volledig begrijpt.	Gaat constructief om met het feit dat interlevensbeschouwelijk samenleven zowel verrijkend als moeilijk kan zijn.	Gaat constructief en creatief om met het feit dat het samenleven in een levensbeschouwelijke plurale context zowel verrijkend als moeilijk kan zijn.
23	Doet constructief mee als er een interlevensbeschouwelijke ontmoeting plaatsvindt.	Maakt zich een aantal vaardigheden en attitudes eigen die de interlevensbeschouwelijke ontmoeting en dialoog bevorderen.	Doet actief mee aan de interlevensbeschouwelijke dialoog en ontmoeting.
24	Ervaart dat er afspraken nodig zijn om in gesprek te gaan met leeftijdgenoten met een andere levensbeschouwing en is bereid die na te leven.	Maakt zich afspraken en regels eigen voor interlevensbeschouwelijke ontmoetingen.	Maakt zich afspraken en regels eigen voor interlevensbeschouwelijke ontmoetingen, en zet zich daarvoor in.



GROEILIJN ILC

basisonderwijs per graad

ILC.1 De leerling ontdekt en verwoordt de levensbeschouwelijke kenmerken van de eigen ontwikkelende identiteit

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontdekt dat hij/zij een eigen manier heeft om het leven aan te voelen, te beleven en te beschouwen, en dat dit deel uitmaakt van zijn/haar eigen identiteit.		Herkent in de eigen (zich) ontwikkelende identiteit levensbeschouwelijk aspecten.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt dat denken en doen te maken heeft met een eigen levensbeschouwing en die van ouders en/of vertrouwenspersonen.	Staat stil bij en vraagt zich af hoe levensbeschouwelijke thema's verweven zijn met de ontluikende identiteit.	Illustreert hoe levensbeschouwing verweven is met de eigen ontwikkelende identiteit.

ILC.2 De leerling ontdekt en verwoordt de eigenheid van de levensbeschouwing waarin hij/ zij les volgt

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontdekt en verkent elementen eigen aan de levensbeschouwing waarin hij/zij les volgt.		Verwoordt aan de hand van een aantal gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden ... wat eigen is aan de gevolgde levensbeschouwing.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt dat er elementen zijn die eigen zijn aan de levensbeschouwing waarin hij/zij les volgt.	Verkent de eigenheid van de gevolgde levensbeschouwing, en brengt in gesprek een aantal elementen binnen die er eigen aan zijn.	Verwoordt aan de hand van een aantal gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden ... wat eigen is aan de gevolgde levensbeschouwing

ILC.3 De leerling ontdekt en verwoordt de interne pluraliteit van de levensbeschouwing waarin hij/ zij les volgt

BOUWSTENEN ILC – N1		BOUWSTENEN ILC – N2
Herkennt binnen de dagelijkse realiteit dat niet iedereen de gevolgde levensbeschouwing op eenzelfde manier beleeft.		Illustreert de interne pluraliteit van de gevolgde levensbeschouwing met voorbeelden.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt in de dagelijkse realiteit dat niet iedereen op eenzelfde manier de gevolgde levensbeschouwing beleeft.	Herkennt dat mensen de gevolgde levensbeschouwing verschillend beleven in de dagelijkse realiteit.	Geeft een aantal voorbeelden van de interne levensbeschouwelijke verscheidenheid in de dagelijkse realiteit.

ILC.4 De leerling verwoordt open en bedachtzaam gedachten, gevoelens, ervaringen en normen en waarden vanuit de eigen levensbeschouwing.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Drukt iets uit van de eigen gedachten, gevoelens en ervaringen die verbonden zijn met levensbeschouwelijke thema's.		Verwoordt open en bedachtzaam (morele) gedachten, gevoelens, ervaringen en opvattingen verbonden met zijn/haar persoonlijke levensbeschouwing.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Verkent (op uitnodiging van de leerkracht) eigen gedachten, gevoelens en ervaringen bij levensbeschouwelijke thema's.	Staat stil bij eigen gedachten, gevoelens, ervaringen en waarden bij levensbeschouwelijke thema's en drukt die uit.	Verwoordt openhartig gedachten, gevoelens, ervaringen en waarden die verbonden zijn met de persoonlijke levensbeschouwing.

ILC.5 De leerling gaat respectvol en open om met de eigenheid van de eigen levensbeschouwing.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Gaat open en respectvol om met de aangereikte levensbeschouwelijke thema's.		Gaat respectvol om met, en toont openheid voor de beleving van en de manier waarop er wordt gesproken over de aangereikte levensbeschouwelijke thema's.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Voelt het waardevolle aan van de aangereikte levensbeschouwelijke thema's en voelt zich uitgenodigd om daar open mee om te gaan.	Gaat open en respectvol om met de aangereikte levensbeschouwelijke thema's.	Gaat respectvol om met en toont openheid voor de beleving van de aangereikte levensbeschouwelijke thema's.

ILC.6 De leerling gaat respectvol en open om met de diversiteit binnen de eigen levensbeschouwing.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ervaaft dat mensen uit de gevolgde (en eigen) levensbeschouwing sommige thema's anders beleven en oefent zich in het respectvol omgaan met deze verschillende belevingen.		Toont respect en openheid voor mensen die de gevolgde (en eigen) levensbeschouwing anders beleven.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ervaaft dat mensen van dezelfde levensbeschouwing levensbeschouwelijke thema's anders kunnen beleven, en voelt zich uitgenodigd om respectvol met die verschillende belevingen om te gaan.	Ervaaft dat mensen van dezelfde levensbeschouwing levensbeschouwelijke thema's anders kunnen beleven, en oefent zich in het respectvol omgaan met die verschillende belevingen.	Toont respect en openheid voor mensen die de gevolgde (of eigen) levensbeschouwing anders beleven.

ILC.7 De leerling ontwikkelt een positief zelfbeeld en neemt initiatief gebaseerd op beleving van de eigen levensbeschouwing.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontwikkelt een positief zelfbeeld vanuit de aangeboden levensbeschouwelijke thema's.		Ontwikkelt een positief zelfbeeld en is bereid om initiatief te nemen gebaseerd op de beleving van de persoonlijke levensbeschouwing.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ervaat binnen het levensbeschouwelijke aanbod stimulansen voor een positief zelfbeeld.	Ontwikkelt een positief zelfbeeld vanuit de aangeboden levensbeschouwelijke thema's.	Ontwikkelt een positief zelfbeeld, en is bereid om in concrete situaties initiatief te nemen gebaseerd op de beleving van de persoonlijke levensbeschouwing.

ILC.8 De leerling ontdekt en verwoordt de eigenheid van andere levensbeschouwingen

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontdekt en verkent elementen van andere levensbeschouwingen die hij/zij in de concrete omgeving ontmoet.		Legt verbanden tussen gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden die kenmerkend zijn voor andere levensbeschouwingen.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt dat er elementen zijn die eigen zijn aan een andere levensbeschouwing die hij/zij in de concrete omgeving ontmoet.	Verkent een aantal elementen die eigen zijn aan levensbeschouwingen uit de eigen omgeving.	Verkent én verwoordt de betekenis van gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden ... uit andere levensbeschouwingen.

ILC.9 De leerling ontdekt en verwoordt de eigenheid van een levensbeschouwing zoals een bevoorrechte getuige of een relevante vertegenwoordiger van een levensbeschouwing ze voorstelt.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontdekt en verkent gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden zoals iemand uit deze levensbeschouwing ze vanuit zijn/haar ervaring voorstelt.		Herkent en verklaart gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden zoals die voorkomen in getuigenissen van relevante vertegenwoordigers van andere levensbeschouwingen.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt aspecten die eigen zijn aan een andere levensbeschouwing wanneer iemand uit deze levensbeschouwing ze vanuit zijn/haar ervaring zelf voorstelt.	Ontdekt én verkent de eigenheid van een andere levensbeschouwing aan de hand van voorbeelden zoals iemand uit deze levensbeschouwing ze vanuit zijn/haar ervaring voorstelt.	Herkent en benoemt de eigenheid van een andere levensbeschouwing aan de hand van voorbeelden zoals iemand uit deze levensbeschouwing ze vanuit zijn/haar ervaring voorstelt.

ILC.10 De leerling ontdekt en verwoordt gelijkenissen en verschillen tussen levensbeschouwingen.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontdekt en benoemt in de concrete omgeving een aantal aspecten die verschillende levensbeschouwingen delen, en waarin ze verschillen.		Legt verbanden en duidt verschillen tussen diverse levensbeschouwingen.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt in de concrete omgeving enkele aspecten die levensbeschouwingen verbinden, en merkt op dat er ook verschillen zijn omdat elke levensbeschouwing zijn eigenheid heeft.	Ontdekt en benoemt enkele gelijkenissen en verschillen tussen levensbeschouwingen in de concrete omgeving.	Staat stil bij en benoemt wat er gedeeld wordt tussen de verschillende levensbeschouwingen en waarin ze verschillen.

ILC.11 De leerling ontdekt en verwoordt de interne pluraliteit in verschillende levensbeschouwingen.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontdekt in een concrete situatie dat mensen van eenzelfde levensbeschouwing soms een aspect van het leven op een andere manier beleven.		Illustreert na een interlevensbeschouwelijke ontmoeting hoe andere levensbeschouwingen een interne pluraliteit kennen.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt - binnen de dagelijkse realiteit - dat niet iedereen binnen eenzelfde levensbeschouwing eenzelfde thema gelijkaardig beleeft of aanvoelt.	Ontdekt - in een concrete casus - dat mensen van eenzelfde levensbeschouwing eenzelfde thema op een andere manier kunnen beleven.	Kan - na een interlevensbeschouwelijke ontmoeting - een aantal voorbeelden geven van hoe mensen van eenzelfde levensbeschouwing een thema op verschillende manieren beleven.

ILC.12 De leerling herkent en benoemt de levensbeschouwelijke kleuring van gedachten, gevoelens, ervaringen, waarden en normen bij zichzelf en anderen.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontdekt dat iedereen een unieke levensbeschouwelijke binnenkant heeft door samen gedachten, gevoelens en ervaringen te delen.		Gaat in de ILB-dialogoos sensitief om met de levensbeschouwelijke kleuring van (morele) gedachten, gevoelens en ervaringen bij zichzelf en anderen.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Verkent levensbeschouwelijke thema's om samen met de klasgenoten gedachten, gevoelens en ervaringen te delen.	Ontdekt dat iedereen een unieke levensbeschouwelijke binnenkant heeft door samen gedachten, gevoelens en ervaringen te delen.	Verkent in concrete thema's de levensbeschouwelijke kleuring van gedachten, gevoelens en ervaringen bij zichzelf en anderen.

ILC.13 De leerling respecteert het bestaan van levensbeschouwingen.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontdekt en accepteert dat er verschillende levensbeschouwingen bestaan.		Accepteert en respecteert dat mensen uit andere (levensbeschouwelijke) bronnen putten.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt dat zichzelf en andere leerlingen aanvaard worden als iemand die de moeite waard is vanuit welke thuiscultuur of levensbeschouwing men ook komt.	Ontdekt en accepteert dat andere leerlingen het leven verschillend beschouwen.	Ontdekt dat mensen uit andere (levensbeschouwelijke) bronnen putten en oefent zich hierbij in een respectvolle omgang.

ILC.14 De leerling luistert empathisch naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Luistert met interesse naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing.		Beluistert in een gesprek met leeftijdsgenoten van een andere levensbeschouwing hun ervaring/beleving zonder te oordelen.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Kan in een kort gesprek naar een leeftijdsgenoot luisteren.	Luistert met openheid naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing.	Probeert in een gesprek met leeftijdsgenoten van een andere levensbeschouwing hun ervaring/beleving te beluisteren zonder te oordelen.

ILC.15 De leerling verplaatst zich in het levensbeschouwelijk perspectief van anderen.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontdekt dat er andere levensbeschouwelijke zienswijzen zijn.		Staat open voor het levensbeschouwelijk perspectief van anderen.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt dat de ander eenzelfde levensbeschouwelijk thema verschillend aanvoelt, beleeft.	Probeert in een ontmoeting te luisteren naar wat de ander beweegt, ervaart, beleeft, hoopt.	Probeert in een ontmoeting zich te verplaatsen in wat de ander beweegt, ervaart, beleeft, hoopt.

ILC.16 De leerling is constructief kritisch over eigen en andere levensbeschouwingen.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontwikkelt een nieuwsgierige, onderzoekende houding bij een aantal levensbeschouwelijke thema's.		Stelt constructief kritische vragen over eigen en andere levensbeschouwingen.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt dat er verschillende levensbeschouwingen zijn en is nieuwsgierig naar hoe een leeftijdsgenoot deze beleeft.	Stelt onderzoekende vragen bij een aantal levensbeschouwelijke thema's.	Stelt open en kritische vragen bij de eigen en andere levensbeschouwingen.

ILC.17 De leerling gaat respectvol en open om met de eigenheid van andere levensbeschouwingen.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Staat open voor mensen met een andere levensbeschouwing en oefent zich in een respectvolle omgang met hen.		Gaat respectvol om met mensen met een andere levensbeschouwing.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt via de leerkracht hoe je respectvol met mensen met een andere levensbeschouwing omgaat.	Staat open voor mensen met een andere levensbeschouwing en voelt zich uitgenodigd om respectvol met hen om te gaan.	Zet stappen in het respectvol omgaan met mensen met een andere levensbeschouwing en aanvaardt hen zoals ze zijn.

ILC.18 De leerling ontdekt en verwoordt de verschillen tussen stereotyperingen over een levensbeschouwing en de binnenkant van een levensbeschouwing.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontdekt dat er vooroordelen zijn en dat die een belemmering kunnen vormen voor een échte ontmoeting.		Ontdekt en verwoordt dat er vooroordelen zijn en dat die een belemmering kunnen vormen voor een échte ontmoeting.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
	Ziet in zijn/haar concrete leefwereld (levensbeschouwelijke) voorbeelden van vooroordelen.	Ontdekt dat wat je soms denkt over een ander niet altijd overeenkomt met de manier waarop de ander zichzelf en de wereld ziet en beleeft.

ILC.19 De leerling ontdekt en verwoordt moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Verwoordt hoe hij/zij interlevensbeschouwelijke ontmoetingen ervaart in een concrete context.		Licht toe aan de hand van voorbeelden dat interlevensbeschouwelijk samenleven zowel verrijkend als moeilijk kan zijn.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt soms te moeten wennen en soms aangenaam verrast te worden in een levensbeschouwelijke ontmoeting.	Verwoordt hoe hij/zij interlevensbeschouwelijke ontmoetingen ervaart in een concrete context.	Ervaaft en verwoordt dat een gesprek met leeftijdsgenoten over de eigen levensbeschouwing niet altijd makkelijk is en tegelijk zinvol kan zijn.

ILC.20 De leerling ontdekt en verwoordt de rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en de samenleving.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontdekt hoe levensbeschouwingen mensen bij elkaar brengen in beleven, denken en doen.		Illustreert met voorbeelden hoe levensbeschouwelijke tradities voor het eigen leven en voor het samenleven een rol kunnen spelen.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ervaaft binnen en buiten de schoolcontext dat hij/ zij tot een levensbeschouwelijke groep kan behoren.	Ontdekt hoe mensen zich kunnen verbinden rond levensbeschouwelijke thema's.	Ontdekt hoe mensen vanuit hun levensbeschouwing in een specifiek maatschappelijk thema een stem kunnen laten horen.

ILC.21 De leerling onderscheidt levensbeschouwelijke-stereotypering van levensbeschouwelijke-identiteit.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Is bereid om open met anderen om te gaan en vermijdt levensbeschouwelijke stereotypering.		Is bereid om open en behoedzaam te reageren op levensbeschouwelijke vooroordelen in de eigen concrete leefwereld.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
	Is bereid om open met anderen om te gaan en vermijdt levensbeschouwelijke stereotypering.	Is bereid om open met anderen om te gaan en hen in hun 'anders- zijn' te ontmoeten en stereotypering te vermijden.

ILC.22 De leerling gaat constructief om met moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ervaart dat een interlevensbeschouwelijke ontmoeting verrijkend kan zijn, ook wanneer je de ander niet volledig begrijpt.		Gaat constructief om met het feit dat interlevensbeschouwelijk samenleven zowel verrijkend als moeilijk kan zijn.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Is nieuwsgierig bij een interlevensbeschouwelijke ontmoeting.	Ervaart dat een interlevensbeschouwelijke ontmoeting verrijkend kan zijn, ook wanneer je de ander niet volledig begrijpt.	Ervaart wat remmend en/of bevorderlijk kan zijn in interlevensbeschouwelijk samenleven en oefent zich in constructieve dialoog.

ILC.23 De leerling oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multilevensbeschouwelijke samenleving.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Doet constructief mee als er een interlevensbeschouwelijke ontmoeting plaatsvindt.		Maakt zich een aantal vaardigheden en attitudes eigen die de interlevensbeschouwelijke ontmoeting en dialoog bevorderen.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Krijgt in de concrete klascontext oefenkansen om tot een interlevensbeschouwelijke ontmoeting te komen.	Is bereid de ander te willen leren kennen, te erkennen en te waarderen en dit te oefenen in gesprekken met leeftijdsgenoten over levensbeschouwelijke thema's.	Oefent zich in een aantal vaardigheden en attitudes die de interlevensbeschouwelijke ontmoeting bevorderen.

ILC.24 De leerling herkent afspraken en regels nodig voor interlevensbeschouwelijk samenleven en past deze toe.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ervaart dat er afspraken nodig zijn om in gesprek te gaan met leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing en is bereid die na te leven.		Maakt zich afspraken en regels eigen voor interlevensbeschouwelijke ontmoetingen.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ervaart dat de leraar afspraken maakt en doet naleven om vlot met elkaar in gesprek te gaan.	Ervaart dat er afspraken nodig zijn om in gesprek te gaan met leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing en is bereid die na te leven.	Houdt zich aan afspraken en regels bij interlevensbeschouwelijke ontmoetingen.

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

